

Ελληνική Δημοκρατία
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό
Ίδρυμα Ηπείρου

Κλινική Άσκηση στη Λογοπαθολογία 4

Ενότητα 1: Διαγνωστικές & Θεραπευτικές
Προσεγγίσεις σε Διαταραχές Επικοινωνίας στην
Αφασία-1
Ταφιάδης Διονύσιος

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τμήμα Λογοθεραπείας

Κλινική Άσκηση στη Λογοπαθολογία 4

Ενότητα 1: Διαγνωστικές & Θεραπευτικές Προσεγγίσεις σε Διαταραχές Επικοινωνίας στην Αφασία-1

Ταφιάδης Διονύσιος

Εργαστηριακός Συνεργάτης

Ιωάννινα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Ηπείρου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σκοποί ενότητας

- Αναφορά στην κλινική εικόνα των διαταραχών στην αφασία και διαφορική διάγνωση από άλλες λογοπαθολογικές διαταραχές.

Περιεχόμενα ενότητας

- Εισαγωγή
- Είδη Αφασίας
- Διαταραχές που Σχετίζονται με την Αφασία
- Διαταραχές του Προφορικού Λόγου
- Διαταραχές του Γραπτού Λόγου
- Αγνωσίες
- Εκπαιδευτικά Βίντεο

Εισαγωγή

Εισαγωγή (1 από 4)

- Παρόλο που η αφασία εξαρτάται από την περιοχή που εντοπίζεται η βλάβη στον εγκέφαλο, την ακριβή θέση, την δριμύτητα της βλάβης και τον τύπο της, δεν υπάρχει τέλεια αντιστοιχία αυτών των παραμέτρων. Ούτε κάθε βλάβη στον εγκέφαλο οδηγεί σε αφασία. Βλάβη στον εγκέφαλο μπορεί να προκαλέσει την απώλεια κινητικής ή αισθητικής λειτουργίας, διαταραχές μνήμης, φτωχή κρίση ενώ η γλώσσα μπορεί να παραμένει άθικτη.

Εισαγωγή (2 από 4)

- Ο Darley (1982) ορίζει την αφασία ως διαταραχή, αποτέλεσμα βλάβης του εγκεφάλου, της ικανότητας για την ερμηνεία και την διατύπωση των γλωσσικών συμβόλων, ποικιλομορφία στην απώλεια ή την μείωση της αποδοτικότητας σε σχέση με την ικανότητα να κωδικοποιηθούν και να αποκωδικοποιηθούν τα κυριότερα συμβατικά γλωσσικά στοιχεία.

Εισαγωγή (3 από 4)

- Η έναρξη της αφασίας είναι αιφνίδια. Συνήθως εμφανίζεται σε ανθρώπους που δεν έχουν κανένα προηγούμενο ιστορικό δυσκολιών ομιλίας και γλώσσας. Η βλάβη ή το τραύμα αφήνει μια περιοχή του φλοιώδους ιστού, ανίκανη να λειτουργήσει όπως λειτουργούσε πριν.

Εισαγωγή (4 από 4)

Η Αφασία που προκαλείται από την καταστροφή των φλοιωδών κέντρων για τη γλώσσα.

- Τρία από τα πιο κοινά σύνδρομα αφασίας (αφασία Broca, αφασία Wernicke, Σφαιρική αφασία) προκαλούνται από βλάβη στις φλοιώδεις περιοχές που θεωρούνται σημαντικές για τη κατανόηση, τη σύνθεση και την παραγωγή της γλώσσας. Αυτές οι περιοχές βρίσκονται στο κυρίαρχο ημισφαίριο στις περιοχές που αντιπροσωπεύουν τη γλώσσα και τροφοδοτούνται από τη μέση εγκεφαλική αρτηρία.

Είδη Αφασίας

Είδη Αφασίας (1 από 11)

- Η αφασία Broca αναφέρεται μερικές φορές και με άλλους όρους όπως αφασία έκφρασης, κινητική αφασία και πρόσθια αφασία. Οι ασθενείς με αφασία Broca έχουν σοβαρές δυσκολίες στη ροή του λόγου. Μιλούν σαν οι προγραμματισμένες κινήσεις για την ομιλία να μην μπορούν να εκτελεστούν. Οι λέξεις παράγονται αργά και κοπιωδώς. (Goodglass & Kaplan, 1983)

Είδη Αφασίας (2 από 11)

- Οι ασθενείς με αφασία Wernicke βαριάς μορφής αποτυγχάνουν να κατανοήσουν ακόμα και τα πιο απλά προφορικά ή γραπτά λεκτικά μηνύματα. Οι ασθενείς με αφασία Wernicke ήπιου ή μέτριου τύπου καταλαβαίνουν συνήθως το γενικό νόημα των συνομιλιών αλλά χάνουν τις λεπτομέρειες. (Goodglass, 1993).

Είδη Αφασίας (3 από 11)

- Κάποιοι ασθενείς με σφαιρική αφασία βαριάς μορφής απαντούν προφορικά με ναι ή όχι σε ερωτήσεις σχετικές με την οικογένεια τους, με προσωπικές πληροφορίες ή με πρόσφατες εμπειρίες που είχαν, όμως δεν έχουν πολλές πιθανότητες να καταφέρουν να ανταποκριθούν σε όλα τα επίπεδα προφορικού λόγου (Goodglass, Kaplan, και Barresi, 2001).

Είδη Αφασίας (4 από 11)

- Σοβαρά αφασικά σύνδρομα προκαλούνται από βλάβη είτε μεμονωμένα στις συνδετικές οδούς που συνδέουν την περιοχή Wernicke με την περιοχή Broca είτε από βλάβη στις συνδετικές οδούς που συνδέουν την περιοχή Wernicke και την περιοχή Broca με τον υπόλοιπο εγκέφαλο. Στην αφασία αγωγής η συνδετική οδός που συνδέει την περιοχή Wernicke και την περιοχή Broca έχει υποστεί βλάβη.

Είδη Αφασίας (5 από 11)

- Η αφασία αγωγής, προκαλείται χαρακτηριστικά από βλάβη στον ανώτερο κροταφικό λοβό, στον κατώτερο βρεγματικό λοβό ή στη νόσο του εγκεφάλου, αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τον τραυματισμό των τοξοειδών δεσμίδων αλλά και των περιοχών Wernicke και Broca. Τα χαρακτηριστικά συμπτώματα που καθορίζουν την αφασία αγωγής είναι η καταφανείς διαταραχές στην επανάληψη και η γλωσσική κατανόηση που σχετικά διατηρείται.

Είδη Αφασίας (6 από 11)

- Η υποφλοιώδης αφασία, (κάποιες φορές την ονομάζουν και σύνδρομο απομόνωσης) προκαλείται από βλάβη στο κυρίαρχο εγκεφαλικό ημισφαίριο, ενώ η κεντρική περιοχή δεν υφίσταται βλάβη (η περιοχή Wernicke, η περιοχή Broca και οι τοξοειδείς δεσμίδες) αλλά διακόπτει την επικοινωνία (απομονώνει) ολόκληρης ή μέρος αυτής της περιοχής από τον υπόλοιπο εγκέφαλο. Ο Lichteim (1885) ονόμασε αυτό που καλούμε σήμερα υποφλοιώδη αφασία ή συνδετική δυσφασία.

Είδη Αφασίας (7 από 11)

- Τα κύρια χαρακτηριστικά που καθορίζουν την υποφλοιώδη κινητική αφασία είναι η εμφανώς μειωμένη παραγωγή του λόγου, η καλή επανάληψη και η καλή ακουστική κατανόηση. Η μειωμένη λεκτική παραγωγή των ασθενών με υποφλοιώδη κινητική αφασία φαίνεται να είναι συνέπεια της συμμετοχής των πρόσθιων μετωπιαίων λοβών.

Είδη Αφασίας (8 από 11)

- Οι ασθενείς με υποφλοιώδη αισθητηριακή αφασία μιλούν χωρίς να πρέπει απαραίτητα να τους παροτρύνει ο συνομιλητής τους. Στην πραγματικότητα κάποιοι ασθενείς με υποφλοιώδη αισθητηριακή αφασία φαίνονται να είναι αναγκασμένοι να επαναλαμβάνουν ότι τους λένε, ακόμα και όταν καθοδηγούνται να μην το κάνουν (ηχολαλία). (Goodglass, 1993).

Είδη Αφασίας (9 από 11)

- Η μικτή υποφλοιώδης αφασία, είναι ένα σπάνιο σύνδρομο που μερικές φορές ονομάζεται σύνδρομο της «λεκτικής απομόνωσης» (Geschwind, Quadfasel και Segarra, 1968).
- Οι ασθενείς με αυτό το σύνδρομο δεν έχουν καλή ροή στο λόγο, δεν κατανοούν την προφορική ομιλία, δεν μπορούν να γράψουν ή να διαβάσουν αλλά μπορούν να επαναλάβουν ότι τους λέει ο εξεταστής (Benson 1979b, σελ.46).

Είδη Αφασίας (10 από 11)

- Η ανομική αφασία είναι ένα σύνδρομο στο οποίο δεν προσδιορίζεται ακριβώς η περιοχή που εντοπίζεται η βλάβη. Ο λόγος για τον οποίο η ανομική αφασία αντιμετωπίζεται ως ξεχωριστό σύνδρομο δεν είναι σαφής (Albert, Goodglass, Helm et al, 1981).

Είδη Αφασίας (11 από 11)

- Ο Goodglass (1993) αναφέρει «από όλες τις υποκατηγορίες της αφασίας, η ανομική αφασία είναι εκείνη που εμφανίζει ως αποτέλεσμα διάφορων αιτιών και ως αποτέλεσμα διάφορων περιοχών που έχουν υποστεί βλάβη και η μια είναι μακριά από την άλλη».

Διαταραχές που Σχετίζονται με την Αφασία

Διαταραχές που Σχετίζονται με την Αφασία (1 από 9)

- **Απραξία της ομιλίας** είναι η διαταραχή προγραμματισμού της ομιλίας, η οποία προκαλείται από βλάβη στον προγραμματισμό των αισθητικοκινητικών εντολών για την τοποθέτηση των μυών, για την σκόπιμη παραγωγή της ομιλίας. Οι τομείς που επηρεάζονται στην ομιλία είναι άρθρωση, ταχύτητα, προσωδία και ροή (αστοχείς κινήσεις, δυσπροσωδία, δυσκολία στην εκκίνηση εκφοράς προτάσεων, ανακρίβειες στην άρθρωση).

Διαταραχές που Σχετίζονται με την Αφασία (2 από 9)

- Μη λεκτική απραξία χαρακτηρίζεται από ανικανότητα του ατόμου να μιμηθεί ή να ακολουθήσει εντολές για να πραγματοποιήσει σκόπιμες κινήσεις. Ο τύπος αυτός της απραξίας, αρκετά συχνά εμφανίζεται στην αφασία τύπου Broca από ότι στην αφασία τύπου Wernicke. Για να αξιολογηθεί αυτός ο τύπος αφασίας, ζητάμε από τον ασθενή να μιμηθεί τον βήχα, το σφράγισμα των χειλιών και το σφύριγμα. Ο ασθενής με απραξία αδυνατεί να κάνει τα παραπάνω.

Διαταραχές που Σχετίζονται με την Αφασία (3 από 9)

- Αλεξία με αγραφία: Οι ασθενείς, έχουν τα ίδια συμπτώματα με τους ασθενείς αφασίας Wernicke και τους ασθενείς με την υπερφλοιώδη αφασία αίσθησης.
- Η διάγνωση αυτού του τύπου αφασίας, γίνεται μόνον όταν οι διαταραχές στην ανάγνωση και στην γραφή κυριαρχούν περισσότερο από την υπόλοιπη συμπτωματολογία της αφασίας.

Διαταραχές που Σχετίζονται με την Αφασία (4 από 9)

- Αλεξία χωρίς αγραφία: Ο ασθενής δεν μπορεί να διαβάσει, αλλά μπορεί να γράψει αυθόρμητα ή μετά από προφορική διατύπωση. Πολλοί από αυτούς τους ασθενείς μπορούν να αντιγράψουν, με δυσκολία όμως. Η ομιλία, η ακουστική κατανόηση και η επανάληψη λέξεων δεν έχουν υποστεί καμία βλάβη. Η προφορική ανάλυση των λέξεων στα μεμονωμένα γράμματα δεν έχει υποστεί βλάβη.

Διαταραχές που Σχετίζονται με την Αφασία (5 από 9)

- Αλεξία «αμέλειας» (neglect alexia): Είναι από τις αρκετά συχνές διαταραχές της ανάγνωσης. Έχει θεωρηθεί ότι αποτελεί διαταραχή προσοχής, η οποία προέρχεται ως αποτέλεσμα βλάβης στο σύστημα οπτικής αντίληψης. Ο ασθενής δεν μπορεί να αναγνωρίσει γράμματα στην μια πλευρά της λέξης.

Διαταραχές που Σχετίζονται με την Αφασία (6 από 9)

- Φωνολογική Αγραφία: Είναι διαταραχή στην γραφή ψευδολέξεων μετά από υπαγόρευση, με καλύτερη ικανότητα στην ορθογραφία πραγματικών λέξεων. Σε κάποιες περιπτώσεις, το πρόβλημα με την γραφή ψευδολέξεων συνοδεύεται και από δυσκολίες στην γραφή γραμματικών λέξεων ή λέξεων που δεν έχουν χειροπιαστή έννοια. Κάποιοι θα παράγουν εννοιολογικές παραγραφίες (για παράδειγμα θα γράψουν θρανίο αντί για “καρέκλα”).

Διαταραχές που Σχετίζονται με την Αφασία (7 από 9)

- Η δυσκολία στην ικανότητα ενός ασθενή να ανταποκριθεί στις αριθμητικές διαδικασίες επηρεάζει σημαντικά τις δραστηριότητες του, όπως το να πάρει ρέστα, να ελέγχει τις επιταγές του, να μαγειρέψει χρησιμοποιώντας την καθοδήγηση μιας συνταγής, να οργανώσει δραστηριότητες που απαιτούν οργάνωση του χρόνου, ή να κάνει απλούς υπολογισμούς.

Διαταραχές που Σχετίζονται με την Αφασία (8 από 9)

- Οι ασθενείς που έχουν βλάβες στο αριστερό ημισφαίριο και έχουν αφασία, παρουσιάζουν την ανικανότητα να αναγνωρίσουν την δεξιά και την αριστερή πλευρά του σώματός τους, καθώς και τις μεριές σώματος ανθρώπων που κάθονται απέναντί τους, ή σε μια σχηματική φιγούρα.

Διαταραχές που Σχετίζονται με την Αφασία (9 από 9)

- Οπτικοκατασκευαστικές διαταραχές: Δυσκολία στην παραγωγή ζωγραφικής και γεωμετρικών σχημάτων, η οποία λέγεται απραξία κατασκευής. Η δυσλειτουργία αυτή οφείλεται στην βλάβη μεταφοράς οπτικών πληροφοριών στο κινητικό σύστημα. Οι βλάβες αυτές είναι συχνότερες και μεγαλύτερου βαθμού στους ασθενείς με βλάβη στο δεξί ημισφαίριο συγκριτικά με ασθενείς στο αριστερό ημισφαίριο.

Διαταραχές του Προφορικού Λόγου

Διαταραχές του Προφορικού Λόγου (1 από 2)

- Φλοιώδης (αφασική) δυσαρθρία: Οφείλεται σε διαταραχή στο σχηματισμό του κινητικού προγράμματος του λόγου που αφορά την άρθρωση, την παραγωγή των ήχων, αλλά και τη ροή και το ρυθμό της ομιλίας. Υπάρχει μεγάλη βραδύτητα στη ροή των λέξεων, με παραγωγή δυσνόητων λεκτικών ήχων και διαταραχή στο ρυθμό από κακό τονισμό και μειωμένη μελωδικότητα της ομιλίας (δυσπροσωδία).

Διαταραχές του Προφορικού Λόγου (2 από 2)

- Παραφασία: Οφείλεται σε διαταραχή του σχηματισμού του λόγου στο ιδεατό επίπεδο. Παρά την καλή άρθρωση, χρησιμοποιούνται λανθασμένες λέξεις στο φωνητικό ή εννοιολογικό επίπεδο (λέξεις “άλλες αντί άλλων”, δυσνόητες και παραποιημένες λέξεις ή και λέξεις που δεν υπάρχουν, “νεολογισμοί”).

Διαταραχές του Γραπτού Λόγου

Διαταραχές του Γραπτού Λόγου (1 από 4)

- Κινητική αγραφία (δυσγραφία)
- Παραγραφία
- Ακουστική αφασική διαταραχή
- Οπτική αφασική διαταραχή ή αλεξία
- Παραλεξία

Διαταραχές του Γραπτού Λόγου (1 από 4)

- Κινητική αγραφία (δυσγραφία): Οφείλεται σε διαταραχή στο σχηματισμό του κινητικού προγράμματος του γραπτού λόγου και μπορεί να χαρακτηριστεί ως ειδική μορφή κινητικής απραξίας, για το γράψιμο των συμβόλων του λόγου. Είναι μια δυσγραφία με δυσνόητα σύμβολα και γραμμές, τόσο στην αντιγραφή όσο και στην αυθόρμητη γραφή και στη γραφή με υπαγόρευση.

Διαταραχές του Γραπτού Λόγου (2 από 4)

- Παραγραφία: Αντιστοιχεί στην παραφασία και οφείλεται σε διαταραχή του ιδεατού σχηματισμού του γραπτού λόγου. Εκδηλώνεται κυρίως στην αυθόρμητη και με υπαγόρευση γραφή, ενώ η αντιγραφή είναι σχετικά καλή. Ο ασθενής γράφει δυσνόητες λέξεις και λέξεις «άλλες αντί άλλων» με διαταραχή επίσης, στη σύνταξη και ορθογραφία. Το περιεχόμενο είναι δυσνόητο και ασυνάρτητο.

Διαταραχές του Γραπτού Λόγου (3 από 4)

- Ακουστική αφασική διαταραχή: Αναφέρεται σε αδυναμία κατανόησης του προφορικού λόγου, που δεν μπορεί να αποδοθεί σε μείωση της ακοής. Σε βαριές καταστάσεις, όχι μόνο φράσεις αλλά ούτε λέξεις και γράμματα δεν αναγνωρίζονται. Την ακουστική αυτή αφασική διαταραχή συνοδεύει σε διάφορο βαθμό παραφασία, γιατί υπάρχει στον άρρωστο όχι μόνο δυσκολία στη μνημονική ανάκληση των λέξεων, αλλά και πρόβλημα στον έλεγχο της ίδιας του ομιλίας που δύσκολα καταλαβαίνει.

Διαταραχές του Γραπτού Λόγου (4 από 4)

- Οπτική αφασική διαταραχή ή αλεξία (δυσλεξία): Αναφέρεται σε αδυναμία κατανόησης του γραπτού λόγου που δεν εξηγείται με τη μείωση της όρασης. Σε βαριές καταστάσεις δεν αναγνωρίζονται ούτε λέξεις ή γράμματα.
- Παραλεξία: Χαρακτηρίζει το φαινόμενο της παραγνώρισης μιας λέξης για άλλη και συνήθως αφορά λέξεις με γραφική ομοιότητα (Λογοθέτης & Μυλωνάς, 1996).

Αγνωσίες

Αγνωσίες (1 από 3)

- **Σωματοαγνωσία:** Αφορά διαταραχή στην συμβολική αναγνώριση της εικόνας του σώματος και των μελών του και νοσοαγνωσία στη μη – αναγνώριση των μελών του σώματος που νοσούν. Η σωματοαγνωσία χωρίζεται και σε επιμέρους αγνωσίες.
- **Απτική αγνωσία:** Αδυναμία αναγνώρισης αντικειμένων μόνο με την αφή.

Αγνωσίες (2 από 3)

- **Οπτικοχωρική αγνωσία:** Αναφέρεται και ως αγνωσία χώρου και αφορά διαταραχή της κατανόησης του χώρου, των διαστάσεων, της απόστασης και σύγκρισης μεγεθών.
- **Οπτική αγνωσία:** Είναι η αδυναμία οπτικής αναγνώρισης αντικειμένων που δεν μπορεί να αποδοθεί σε φυσική μείωση της όρασης (χρωμάτων, αντικειμένων, συγχρονισμού, κ.ο.κ.).

Αγνωσίες (3 από 3)

- **Ακουστική αγνωσία:** Η αδυναμία αναγνώρισης ήχων λεκτικών και μη λεκτικών, που δεν μπορεί να αποδοθεί στην μείωση της ακοής.
- **Αφασία νεολογισμών (jargon):** Λεκτικές ασυναρτησίες που έχουν ως αποτέλεσμα την δημιουργία ακατάληπτων προτάσεων (νεολογισμοί) και νέων λέξεων χωρίς συγκεκριμένη σημασιολογική έννοια.

Εκπαιδευτικά Βίντεο

Εκπαιδευτικά Βίντεο

- Boston Diagnostic Aphasia Evaluation (1)

<https://www.youtube.com/watch?v=mQIBcNS-hhE>

- Boston Diagnostic Aphasia Evaluation (2)

<https://www.youtube.com/watch?v=vkpYhzn-Z3g>

Βιβλιογραφία

- Albert, M. L., Goodglass, H., Helm, N. A., & associates. (1981). *Clinical aspects of dysphasia*. New York: Springer-Verlag.
- Benson, D. E (1979b). Aphasia. In K. M. Heilman & E. Valenstein (Eds.) *Clinical neuropsychology* (pp. 22-58). New York: Oxford University Press.
- Darley, F. L. (1982). *Aphasia*. Philadelphia: WB. Saunders.
- Geschwind, N., Quadfasel, F. A., & Segarra, J. (1968). Isolation of the speech area. *Neuropsychologia*, 6, 327-340.
- Goodglass, H. (1993). *Understanding aphasia*. San Diego, CA: Academic Press.
- Goodglass, H., & Kaplan, E. (1983). *The assessment of aphasia and related disorders* (2nd ed.). Philadelphia: Lea & Febiger.
- Goodglass, H., Kaplan, E., & Barresi, B. (2001). *The assessment of aphasia and related disorders* (3rd ed.). Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Helm-Estabrooks, N., & Albert, M. L. (1991). *Manual of aphasia therapy*. Austin, TX: PRO-ED
- Kertesz, A. (1979). *Aphasia and associated disorders: Taxonomy, localization, and recovery*. New York: Grune & Stratton.
- Lichtheim, L. (1885). On aphasia. *Brain*, 7, 433-484.
- Λογοθέτης Ι. & Μυλωνάς Ι. (1996). *Νευρολογία*. Έκδοση ΙΙΙ. Εκδόσεις University Studio Press. Θεσσαλονίκη.

Σημείωμα Αναφοράς

Ταφιάδης Δ. Κλινική άσκηση στη Λογοπαθολογία 4. ΤΕΙ
Ηπείρου. Διαθέσιμο από:

<http://eclass.teiep.gr/courses/LOGO138/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές [1] ή μεταγενέστερη. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, Διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ανοιχτά μαθήματα
open courses

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη Δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

